

krabben schijnen voor te komen. En dat na wellicht meer dan $2\frac{1}{2}$ eeuw durende afsluiting van de grote zeearmen van de delta! Maar ook zo'n mededeling kan nog in een vollediger inventarisatie van het reservaat worden betrokken. Wij vermoeden,

dat hier nog vondsten van waarde voor de wetenschap en misschien zelfs voor praktijk van de afsluiting van zeearmen zullen worden gedaan, ook al zijn er reeds vele technische en natuurhistorische gegevens verzameld, waarop een beheersplan voor dit reservaat zal dienen te berusten.

Litteratuur:

W. G. Beeftink: De zoutvegetatie van ZW-Nederland beschouwd in Europees verband. Wageningen 1965.

Kemphaan-wetenswaardigheden

A. L. PIETERS, C. W. VAN SIJVELD en CHR. VAN ORDEN.

Tot de meest karakteristieke Nederlandse weidevogels wordt de Kemphaan meestal tezamen met Grutto, Kievit en Tureluur genoemd. Het merkwaardige bij de Kemphaan is — althans in Nederland — dat het een specifieke weidevogel is. De soort op zich zelf is zeker niet specifiek voor Nederland. Gezien het enorme verspreidingsgebied (fig. 1) zou men geneigd zijn het tegengestelde te vermoeden. Desondanks is Nederland een zeer belangrijk land voor Kemphanen, waarvan de betekenis ver boven het belang van het aantal broedvogels uitgaat. Het is wellicht goed om ons hier wat nader in te verdiepen.

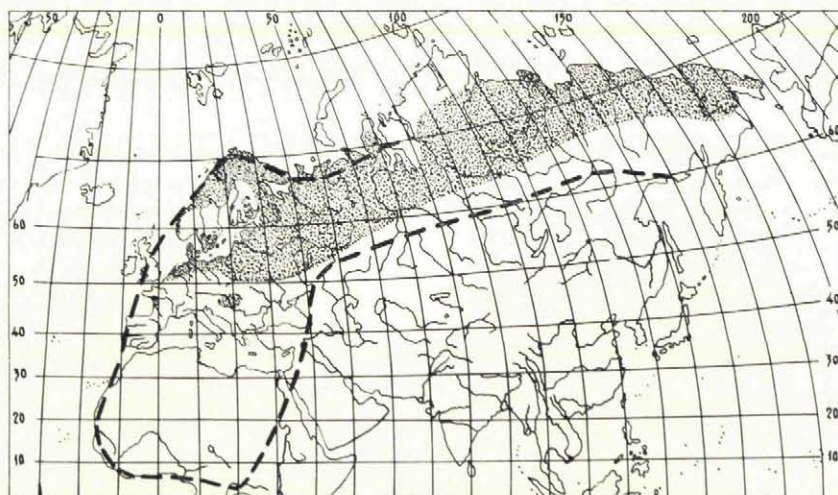
Degenen, die in de zomermaanden broedgebieden van Kemphanen in het hoge noorden en in het oosten, met name Scandinavië en Rusland, gezien hebben, zullen ervaren hebben dat de Kemphaan aldaar géén weidevogel is, doch veel meer een toendravgel die daar vooral in natte mos- en gras-vegetaties broedt. In deze broedgebieden kunnen temperaturen heersen die te vergelijken zijn met gemiddelde maart-temperaturen bij ons. Een van ons wist in juni 1962 in Noorwegen een broedende Kemphaan te zitten vlak langs

een meertje. Vrijwel elke nacht vroom dit meertje door nachtvorsten dicht en op een bepaalde morgen zat het beestje helemaal in de sneeuw. Dit lijkt exceptioneel, doch schijnt vooral in Jakoetië (Oost-Rusland) een vrij normaal gebeuren te zijn.

Uit deze enkele voorbeelden blijkt wel dat de Kemphaan over een groot aanpassingsvermogen beschikt en dat het broeden van Kemphanen in onze weilanden veel meer als exceptioneel bezien moet worden dan het broeden in toendra's. Aangezien veruit de meeste Kemphanen van West-Europa in Nederland broeden hebben we in dit opzicht al een grote verantwoordelijkheid om deze gebieden zo veel mogelijk te beschermen, temeer omdat in deze zogenaamde restgebieden een veel hogere populatiedichtheid heerst dan in Scandinavië en Rusland. Dit is toch wel héél veelzeggend.

Vooraf door Kemphaan-inventarisatie van Braaksma gestimuleerd, heeft de Staat in Noordholland belangrijke kemphaanbroedplaatsen aangekocht, vooral in de omgeving van Broek in Waterland en Landsmeer, terwijl reeds belangrijke gebieden in handen zijn van de Vereniging tot behoud van Natuurmonumenten, de

Fig. 1. *Het broedgebied van de Kemphanen (gestippeld), naar de Atlas van de Europese vogels. De streepjeslijn geeft het gebied aan, waarbinnen in West-Europa geringde Kemp-hanen zijn terug-gemeld.*

Vereniging tot bescherming van Vogels en de Stichting Het Noordhollands Landschap. In 1965 is het gebied benoorden het Noordzeekanaal door ons nogmaals geïnventariseerd (fig. 2). Het resultaat was dat in dit gebied 885 Kemphanen bleken te broeden; dit aantal moet echter bezien worden als een minimum aantal. Vooral bij deze inventarisatie bleek wel hoe belangrijk Nederland is voor doortrekkende Kemphanen. In Waterland verbleven op diverse dagen in mei tenminste 10.000 fouragerende Kemphanen, vaak gemengd met Goudplevieren. Vooral laat doortrekkende Kemphanen kunnen een geflatteerd beeld geven van het aantal Nederlandse broedvogels bij inventarisaties. Bij het inventariseren van de broedvogelstand van het reservaat „Waterland” bleek dat Kemphanen zich vanaf half juni regelmatig op gezamenlijke slaapplekken gingen concentreren. Deze slaapplekken bestonden uit permanente plasjes midden in het weiland. Deze plasjes hadden een waterstand van ca. 10 centimeter en de bodem bestond uit een vrij harde, lemige laag. Vooral in juli en augustus houden zich op deze slaapplekken zeer grote aan-

tallen Kemphanen op. Doordat er van de trek van Kemphanen heel weinig bekend is en het broedseizoen voor weidevogels in juli afgelopen is, werd er besloten om op deze plaatsen te trachten Kemphanen te vangen. Bij wijze van proef werd hiermee in 1965 begonnen met grote 18 meter lange wadernetten. Hierbij bleek dat het bij gunstige weersomstandigheden — donkere avonden met weinig wind — goed mogelijk was om Kemphanen op deze wijze te vangen. Werden er in 1965 ruim 200 Kemp-hanen op deze wijze gevangen, in 1966 liep dit aantal op tot 845. Bij dit vangwerk, verricht door eerstgenoemde twee schrijvers, viel het volgende op: Kemphanen beginnen reeds vanaf half juni door te trekken. De trek kan reeds in juli grote vormen aannemen. Van alle gevangen vogels was de verhouding tussen mannetjes en wijfjes precies 2:1. Juli- en augustusvogels zijn gemiddeld groter dan in Nederland broedende vogels en kunnen dan buitengewoon vet en zwaar zijn. Vrijwel alle mannetjes hadden vleugelmatten tussen 175 en 195 mm. Naar alle waarschijnlijkheid zijn deze grote vogels van oostelijke herkomst. Kemphanen die op de trektijden in

heersen, is het mogelijk dat de wijfjes-kemphanen veelal een veel directere koers inslaan op hun herfsttrekrichting, met andere woorden niet zo'n grote omweg maken. Het overwinteren in Azië van de oostelijke Kemphanen zou een veel directere trekweg betekenen. Weliswaar overwinteren er wel kemphanen in Azië doch de aantallen zijn zeer klein. Ook daar is de soort niet bang voor afstanden. De Kemp-haan is nl. onlangs een nieuwe soort voor Australië geworden. Uit deze gang van zaken blijkt dat de Kempphaan een van

oorsprong westelijke soort is en zich ook wat trekrichting en overwinteringsgebied betreft dienovereenkomstig gedraagt.

Behalve om uiterlijk, gedrag, paarvorming, kleurvariatie, mate van ruïen (mannetjes drie maal per jaar!) etc. blijkt dus wel dat de Kempphaan om nog andere redenen tot de interessantste Nederlandse vogels behoort. Reden te meer om héél zuinig op deze vogel en zijn broedbiotopen te zijn. Ook omdat deze gebieden zo'n belangrijke plaats innemen voor enorme groepen doortrekkende soortgenoten.

Litteratuur:

Bannerman, D. A. 1961: The birds of the British Isles volume IX.

Delacour, J. 1947: Birds of Malaysia.

Chapin, J. P. 1939: Birds of the Belgian Congo.

Mackworth-Praed, C. W. and C. H. B. Grant 1956: Birds of Eastern and North Eastern Africa.

Witherby, H. F. c.s. 1958: The handbook of British birds.

Vorobjev, K. A. 1963: De vogels van Jakoetië (Russ.).

Stresemann E. en V. 1966: Die Mauser der Vögel.

De hydrobiologische toestand van het water in de Drentse A

M. K. H. GAST.

(RIVON)

Een van de beken, die ontspringen op het centrale plateau van Drente, is de Drentse A. Het is een van die typische laagland-beken, die van onze zandgronden afstromen naar de grote rivieren, het IJsselmeer of naar de tussen zandgrond en zee gelegen polders. Op de topografische kaart zult U deze beek slechts in zijn beneden-loop onder de naam Drentse A aantreffen; bovenstrooms verandert het water telkens van naam als het in de buurt van een ander dorp komt. Zo zijn het Deurzerdiep, het Loonerdiep en het Taarloërdiep daar

verschillende delen van de Drentse A.

De Drentse A wordt, behalve voor de ontwatering van de in het stroomgebied gelegen gronden, gebruikt voor de drinkwatervoorziening van de stad Groningen en voor de afvoer van water en vuil dat door de in de buurt van het water gelegen woonkernen geproduceerd wordt. Daar het plan een groot gedeelte van dit stroomgebied te bestemmen tot landschapsreservaat een volledige inventarisatie van het gebied noodzakelijk maakte, is in 1964 en '65 in opdracht van het RIVON ook de